Utdanning for bærekraftig utvikling - en drivkraft bak bærekraftsmålene

2030-agendaen for bærekraftig utvikling, inkludert de 17 bærekraftsmålene, ble vedtatt av alle FNs medlemmer i 2015. Det overordnede målet med dette initiativet er å gi en robust ramme som øker effektiviteten i felles innsats for å oppnå «fred og velstand for mennesker og planeten» (FN, 2025). Den grunnleggende faktoren som er nødvendig for å ta noen handling mot dette målet, uavhengig av aktøren, er bevissthet om problemet og kunnskapen om hvilke tiltak som kan tas for å løse det. Denne betingelsen avgjør betydningen av bevisstgjørings- og utdanningsaktiviteter som gjennomføres globalt, med det ene formål å kommunisere problemet og dets løsninger til ulike aktører med potensial til å bidra til saken.

For å oppnå suksesskravene i bærekraftsmålene er det nødvendig at ikke bare regjeringer, institusjoner og industrier iverksetter tiltak for å forbedre dagens situasjon, men også at en mulig stor gruppe borgere er klar over de eksisterende problemene, er i riktig tankegang, og, viktigst av alt, besitter nødvendig kunnskap og ferdigheter til å bidra på en meningsfull måte. Spredning av verdier og oppfyllelse av forutsetninger beskrevet ovenfor av en muligens stor gruppe mennesker er hovedmålene og målene i tilnærmingen til *utdanning for bærekraftig utvikling*. ESD har blitt anerkjent både som en del av mål 4.7, og samtidig som verktøyet som muliggjør både oppnåelsen av dette og de andre bærekraftsmålene. Den andre komiteen i FNs generalforsamling beskrev i sin 7. sesjon ESD som «et integrert element i bærekraftsmålene om kvalitetsutdanning og en nøkkelfaktor for alle andre bærekraftsmål», noe som ytterligere styrker dets betydning. For å gi en kortere versjon for enklere forståelse,

definerer UNESCO ESD som den didaktiske tilnærmingen som «*gir lærende mulighet til å ta informerte beslutninger og ansvarlige handlinger for miljøintegritet, økonomisk levedyktighet og et rettferdig samfunn for nåværende og fremtidige generasjoner* (UNESCO, 2018)».

Historisk sett var det første dokumentet som offisielt anerkjente utdanningens viktige rolle i globale streben etter bærekraftig utvikling, Agenda 21. Det var handlingsplanen utviklet av FN og vedtatt av 178 nasjonale regjeringer på «Earth Summit» i Rio de Janeiro i 1992 (ICLEI, 2012). Tjuefem år senere har UNESCO gitt klare og strukturerte retningslinjer som støtter implementeringen av ESD-tilnærmingen i ulike scenarier og miljøer.

Læringsmålene for utdanning for bærekraftig utvikling

Som Wals og Lenglet argumenterer for, skaper kompleksiteten og sammenhengen i den moderne verden de spesifikke, krevende kravene til innbyggerne som er villige til å drive endringen og forme fremtiden. På grunn av ulike nye og komplekse utfordringer som ikke kan løses ved å bare følge planen, må disse individene utvikle et sett med kompetanser som gjør dem i stand til å forstå, effektivt navigere og påvirke sin virkelighet. Disse evnene går utover bare å tilpasse seg dagens situasjon, men anerkjenner heller de underliggende rammeverkene og systemene som førte til skapelsen av denne situasjonen, og søker aktivt etter metoder som muliggjør varig endring. Ved å utruste individer med en slik kapasitet, har ESD som mål å gi dem verktøy for å ta tak i roten til problemet, ikke bare for å håndtere symptomene. Definisjonen av slike personer foreslått av Wals og Lenglet er «bærekraftsborgere». Kompetansene som er listet opp nedenfor, er anerkjent av UNESCO som avgjørende tverrgående ferdigheter som bærekraftborgere må ha (UNESCO, 2017; Wals & Lenglet, 2016).

Selvbevissthetskompetanse – evnen til å forstå individets rolle i det globale systemet og lokalsamfunnet, og til å gjennomføre slike vurderinger kontinuerlig. Det inkluderer også ferdigheten til evaluering og håndtering av egne følelser,

Systemtenkningskompetanse – ferdigheten knyttet til gjenkjenning og forståelse av driftsprinsippet til komplekse, korrelerte systemer, og hvordan de implementeres i ulike miljøer og domener. Denne evnen avhenger også av å håndtere en viss grad av usikkerhet,

Anticipatorisk kompetanse – evnen til å forutse og forstå ulike fremtider, utfall eller konsekvenser, og vurdere om de er positive eller negative. Det inkluderer forståelsen av deres

sannsynlighet og evnen til å gjennomføre handlinger for å forhindre negative fremtider. Det gjør det også mulig for individet å skape sine egne visjoner for fremtiden,

Kompetanse i kritisk tenkning – evnen til å analysere og reflektere over de nåværende praksisene, normene og allment aksepterte meninger, og å evaluere dem basert på egne overbevisninger og verdensbilde, samt vurdere egne handlinger,

Strategisk kompetanse – evnen til å samarbeide, med fokus på utvikling av nye planer og rammeverk rettet mot å forbedre samfunnets bærekraft både lokalt og globalt,

Samarbeidskompetanse – ferdigheten i å samhandle med andre med fokus på ulike verdier: læring; å gjenkjenne og respektere andres behov, handlinger og overbevisninger; å kunne relatere; å forstå og uttrykke følsomhet; håndtere problemer i gruppe; fremme en samarbeidsbasert tilnærming og løse problemer på en deltakende måte,

Normativ kompetanse – ferdigheten i å forstå normer, verdier og overbevisninger som driver ens handlinger, og å forhandle bærekraftige verdier, mål og mål, spesielt i situasjoner med usikkerhet, interessekonflikter og ufullstendige data,

Integrert problemløsningskompetanse – den overordnede evnen til å implementere ulike problemløsningsmetoder i utfordrende, komplekse situasjoner for å utvikle inkluderende, rettferdige løsninger som fremmer bærekraft gjennom inkludering av ferdighetene nevnt ovenfor.

I tillegg til disse tverrgående ferdighetene, omfatter målene som UNESCO har oppgitt, spesifikke ferdigheter som er nyttige for å forbedre indikatorene for hvert bærekraftsmål separat (UNESCO, 2017).

Veien videre

I de senere år har hovedrammeverket for implementeringen av ESD-tilnærmingen på globalt og nasjonalt nivå blitt gitt av UNESCO – *Utdanning for bærekraftig utvikling: En veikart*. Veikartet identifiserer nøkkelområder og utfordringer som bør fokuseres på, og strukturerer dem i flere prioriterte handlingsområder:

- **Fremme politikk** – utdanningsbeslutningstakere bør fokusere innsatsen på å integrere ESD og dets prinsipper i ulike områder av utdanningspolitikken, spesielt når det gjelder rammeverk som er direkte knyttet til oppnåelsen av bærekraftsmålene,

- **Transformasjon av læringsmiljøer** – det er nødvendig å styrke tilpasningen mellom læringssystemene og ESD-tilnærmingen, både gjennom justeringer av læringsinnhold og prinsippene, verdiene og driften av utdanningsinstitusjonene selv. Videre er det også viktige faktorer å skape et miljø som muliggjør integrering av ESD i hele anlegget og involvere lokalsamfunnet.

- **Å bygge kompetansen til lærere** – lærernes rolle i implementeringen av ESD er avgjørende, og de bør gjennomgå opplæring i å utvide sin kapasitet på dette området, de bør ha mulighet til å delta i jevnaldrende læringsmuligheter, og bør bli tilretteleggere for den gode endringen.

- **Å styrke og mobilisere ungdom** – ungdom er den avgjørende delen av puslespillet, da det vil være deres generasjon som må møte konsekvensene av ikke-bærekraftig utvikling. Det er viktig at unge blir forkjempere for å integrere ESD i sine utdanningsmiljøer, spesielt gjennom sosiale nettverk.

- **Å akselerere lokale tiltak** – deltakelse fra lokale aktører er nødvendig for å øke effektiviteten i ESD-relaterte tiltak. Lokale tiltak bør både koordineres og bli et ESD-«laboratorium», slik at samfunnet selv kan bli en drivkraft for endring (UNESCO, 2020).

Utdanning er et kraftfullt verktøy som former vår nåtid så vel som fremtiden. Det er et kritisk krav i vår tid å bruke dette verktøyet på riktig måte – å utvikle bevissthet og forståelse av systemiske kompleksiteter rundt oss, og å utruste alle med kunnskapen og ferdighetene som trengs for at vi skal bli drivkraften som driver den gode endringen.

Det er kun gjennom samarbeid og felles innsats at vi kan nå målene for bærekraftsmålene, og implementeringen av ESD-tilnærmingen over hele verden er det første, grunnleggende steget som øker effektiviteten til alle tilhørende SDG-tiltak. Steget vi alle bør ta.

Bibliografi

ICLEI, *FAQ: ICLEI, De forente nasjoner, og Agenda 21*, 2012, https://web.archive.org/web/20121212203307/http://www.icleiusa.org/about-iclei/faqs/faq-iclei-the-united-nations-and-agenda-21#what-is-agenda-21

Leicht, A., Heiss, J., Won Jung Byun, Spørsmål og trender innen utdanning for bærekraftig utvikling, UNESCO, 2018, https://doi.org/10.54675/YELO2332, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261445

UNESCO, *Utdanning for bærekraftig utvikling: en veikart*, 2020, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802

UNESCO, *Utdanning for bærekraftige utviklingsmål. Læringsmål*, 2017, https://doi.org/10.54675/CGBA9153, https://www.unesco.org/en/articles/education-sustainable-development-goals-learning-objectives

De forente nasjoner, *De 17 målene*, 2025, https://sdgs.un.org/goals

Wals, E. J., Lenglet, F., *Bærekraftige borgere: samarbeidende og disruptiv sosial læring*, mai 2016, https://www.researchgate.net/publication/305330742_Sustainability_citizens_collaborative_and_disruptive_social_learning